

**การมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเหมืองกุง
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**

**The Participation and Need for Tourism Development of Baan Muang Kung Community
Hang Dong, Chiang Mai.**

พรพิมล วิกรัยพัฒน์¹ และ คณะ

Pornpimon WiKraipat¹ and Group

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเหมืองกุง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือชุมชนบ้านเหมืองกุง ทั้งหมดจำนวน 133 ครัวเรือน เนื่องจากประชากรมีน้อยจึงเก็บข้อมูลทั้งหมดโดยมิได้สุ่มตัวอย่าง ประชากรแบ่งออกเป็นตัวแทนจากครัวเรือน 107 ราย ตัวแทนจากผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน 23 ราย และตัวแทนผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ราย ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามสำหรับประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนและผู้ประกอบการในส่วนของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าสัดส่วน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการอธิบายประกอบตาราง

ผลการศึกษาพบว่าทั้งประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนและผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถม อายุเฉลี่ยมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 6,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 51 ปี ในขณะที่ประชากรที่เป็นผู้ประกอบการมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 41-50 ปี

ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ในระดับมาก แต่มีความต้องการพัฒนาด้านการจัดการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ประกอบการ มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ และด้านบุคลากร

ในส่วนของระดับการมีส่วนร่วมพบว่าประชากรในภาคครัวเรือนมีส่วนร่วมเกือบทุกด้านในระดับปานกลางได้แก่ ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมดำเนินการพัฒนาตามแผน ร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และร่วมประเมินความสำเร็จหรือผลจากการพัฒนา ในขณะที่เดียวกันพบว่าผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในระดับน้อยด้านการวางแผน แต่มีส่วนร่วมในระดับมากด้านการรับรู้ ร่วมมือพัฒนา และร่วมดำเนินการตามแผน ในขณะเดียวกันก็มีส่วนร่วมในระดับปานกลางด้านการตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์

¹ สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

ABSTRACT

This research aims to study the participation and need of people in Baan Muang Kung in tourism development. The people in the research are representatives in Baan Muang Kung Community so the research is not done by random example group. The people are divided into 3 groups; 107 from families, 23 from entrepreneurs and 3 from community leaders and related organizations. The collecting data method of families' representatives and entrepreneurs has done by questionnaires as well as informal interviewing has been used for community leaders and related organizations. Descriptive statistics such as variance, percentage, mean, and standard deviation have been used in this research.

The study has shown that most representatives and entrepreneurs average are over 51 year-old married women with primary education. People who are not entrepreneurs earn average 6,000 baht/ month from working and live in the community more than 51 years whereas the entrepreneurs earn maximum 20,000 baht/ month and are in the community approximately 41-50 years.

Representatives need tourism development in marketing and promotional aspects while the need of tourism attraction and human resources development is in the medium level. For the entrepreneurs, they need product, marketing, promotional and human resources development in high level.

For the participation level, the research has found that people in the community participate in all aspects in medium level which are planning community tourism development, following the development plan, getting benefits from the development, and evaluating the success from the development. On the other hand, the entrepreneurs involve less in planning but participate much in acknowledgement, development and follow the plan. They take part in making a decision and getting benefits in medium level.

Key word: need, participation

E-mail: siamtrek@yahoo.com

คำนำ

บ้านเหมืองกุง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่ทำอาชีพเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ สินค้าหลักคือ หม้อน้ำและคนโท หรือน้ำตัน ซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นสินค้าต้นแบบในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และเนื่องจากชุมชนตั้งอยู่บนถนนสายหางดง-ดอยอินทนนท์และอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่สวนหลวงราชพฤกษ์ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีและ หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านถวาย ชุมชนจึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ(สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,2549) ดังนั้นบนพื้นฐานของหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าคือ การจัดการท่องเที่ยวโดยมีพื้นฐานจากความต้องการของคนภายในชุมชน(เจิมศักดิ์ ปิ่น

ทอง,2537) ดังนั้นคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในท้องถิ่น และชาวบ้านรวมไปถึงผู้ประกอบการ จึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนตลอดจนร่วมดำเนินการและติดตามประเมินผล การประเมินความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนจึงเป็นขั้นตอนแรกก่อนจะนำไปสู่กระบวนการในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของชุมชนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านเหมืองกุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยตัวแทนจากครัวเรือนๆละ 1 คน จำนวน 107 ราย ตัวแทนจากผู้ประกอบการ ร้านค้า ๆละ 1 ราย จำนวน 23 ราย และผู้นำชุมชนและตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ราย เชียงใหม่รวมทั้งหมด 133 ราย เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสอบถามที่ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ในส่วนของข้อมูลทั่วไปเป็นคำถามแบบตัวเลือกในส่วนของกรณีมีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวใช้มาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale)และแปรผลตามหลักการอันตรภาคชั้น (Class Interval) ในขณะที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชนและตัวแทนจากหน่วยงาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าระดับคะแนน และใช้การบรรยายประกอบตาราง

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลจากการวิจัย

พบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ยมากกว่า 51 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างโดยมีรายได้เฉลี่ย 6,000 บาทต่อเดือน มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 51 ปี ขึ้นไปหรืออาจกล่าวได้ว่าอยู่ภายในชุมชนมาแต่กำเนิด ในส่วนของความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมภายในชุมชนปรากฏผลตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการ จำแนกตามประเด็นหลักในความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือน

1. ประเด็นหลักในการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
1.1. ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	3.34	.537	ปานกลาง
1.2. ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	2.88	.621	ปานกลาง
1.3. ด้านการตลาด /ประชาสัมพันธ์	3.67	.749	มาก
1.4. ด้านบุคลากร	3.26	.626	ปานกลาง
รวม	3.29	.633	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายข้อพบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการพัฒนาด้านการตลาด /ประชาสัมพันธ์ในระดับมากแต่เพียงด้านเดียว ส่วนในด้านอื่น ๆ นั้นประชากรมีความต้องการในอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการ จำแนกตามประเด็นย่อยในความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือน

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
2.1. ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน			
2.1.1. มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน	3.28	.675	ปานกลาง
2.1.2. กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.40	.676	ปานกลาง
รวม	3.34	.676	ปานกลาง
2.2. ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน			
2.2.1. การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	3.25	.781	ปานกลาง
2.2.2. การฝึกอบรมบุคลากร	3.51	.784	มาก
2.2.3. มีบริการที่พักและอาหาร	2.70	1.016	ปานกลาง
2.2.4. มีบริการขนส่ง / การเข้าถึง	2.52	1.029	ปานกลาง
2.2.5. มีระบบสาธารณสุขปลอดภัย	2.75	.852	ปานกลาง
2.2.6. มีระบบรักษาความปลอดภัย	2.53	.951	ปานกลาง
รวม	2.88	.902	ปานกลาง
2.3. ด้านการตลาด / ประชาสัมพันธ์			
2.3.1. การฝึกอบรมการขาย / การตลาด	3.67	.813	มาก
2.3.2. การฝึกอบรมใช้สื่อประชาสัมพันธ์	3.66	.872	มาก
รวม	3.67	.843	มาก
2.4. ด้านบุคลากร			
2.4.1. ฝึกฝนการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	3.38	1.009	ปานกลาง
2.4.2. ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยคนในชุมชน	3.51	.865	มาก
2.4.3. การอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว	3.58	.875	มาก
2.4.4. การอบรมให้ความรู้ภาษาต่างประเทศ	3.73	.981	มาก
2.4.5. การเป็นผู้ประกอบการ	3.11	.836	ปานกลาง
2.4.6. การจัดทำโฮมสเตย์	2.25	.871	น้อย
รวม	3.26	.906	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 การพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในภาพรวมพบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือน มีความต้องการในระดับปานกลางในเกือบทุกด้าน ยกเว้นต้องการให้มีการฝึกอบรมบุคลากรในระดับมาก และในด้านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการตลาดพบว่าประชากรมีความต้องการในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ การฝึกอบรมการขาย การฝึกอบรมใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาบุคลากรพบว่าประชากรมีความต้องการในระดับมากในด้านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว

การอบรมให้ความรู้ภาษาต่างประเทศ ในประเด็นการเป็นเจ้าของที่ดินและการเป็นผู้ประกอบการนั้น ประชากรมีความต้องการในระดับปานกลาง สำหรับการจัดทำโฮมสเตย์นั้นประชากรมีความต้องการในระดับน้อย

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการจำแนกตามประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือน

3. การมีส่วนร่วมในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
3.1. รับรู้ เข้าใจ และเต็มใจร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจัง	3.29	.727	ปานกลาง
3.2. ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว	2.71	.988	น้อย
3.3. ได้ดำเนินการพัฒนาตามแผน สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้จริง	3.29	.781	ปานกลาง
3.4. มีอิสรภาพในการตัดสินใจ การดำเนินการต่างๆ	2.83	.758	ปานกลาง
3.5. ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ ในเรื่องงบประมาณเทคโนโลยี	2.98	.713	ปานกลาง
3.6. ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ อย่างเท่าเทียม	3.07	.734	ปานกลาง
3.7. ได้ร่วมประเมินความสำเร็จหรือผลจากการพัฒนา เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขต่อไป	3.01	.737	ปานกลาง
3.8. ได้ร่วมการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมนี้แก่ผู้อื่น	3.37	1.027	ปานกลาง
รวม	3.07	.808	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน และในส่วนของกรร่วมวางแผนนั้น ประชากรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการจำแนกตามประเด็นหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชากรที่เป็นตัวแทนผู้ประกอบการ ร้านค้า

4. ประเด็นหลักในการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
4.1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.01	.665	มาก
4.2. ด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์	4.06	.607	มาก
4.3. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.06	.631	มาก
รวม	4.04	.634	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าประชากรที่เป็นตัวแทนผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่ามีความต้องการพัฒนาในระดับมากในทุกด้าน

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการจำแนกความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นย่อยของประชากรที่เป็นตัวแทนผู้ประกอบการ ร้านค้า

5. การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
5.1. ด้านผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก			
5.1.1. การพัฒนาหีบห่อ/บรรจุภัณฑ์	3.74	1.010	มาก
5.1.2. สร้างตราสินค้าของตนเอง	3.48	1.082	ปานกลาง
5.1.3. พัฒนารูปแบบใหม่ๆและคุณภาพผลิตภัณฑ์	4.13	.815	มาก
5.1.4. ความคงทนของผลิตภัณฑ์	4.39	.891	มาก
5.1.5. เทคนิคการเคลือบ/การเผา	4.30	.876	มาก
รวม	4.01	.935	มาก
5.2. ด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์			
5.2.1. ฝึกอบรมด้านการขาย	4.13	.694	มาก
5.2.2. ฝึกอบรมด้านการตลาด	4.43	.590	มาก
5.2.3. ฝึกอบรมด้านการจัดการ	3.87	.869	มาก
5.2.4. ฝึกอบรมด้านการทำบัญชี	3.82	.907	มาก
รวม	4.06	.765	มาก
5.3. ด้านการพัฒนาบุคลากร			
5.3.1. การอบรมให้ความรู้ เช่นด้านภาษา	4.17	.717	มาก
5.3.2. การพัฒนาการให้บริการ/การเป็นเจ้าบ้านที่ดี	3.91	.668	มาก
5.3.3. การจัดการท่องเที่ยว	4.04	.878	มาก
5.3.4. การจัดแสดงสินค้า	3.59	1.054	มาก
5.3.5. การศึกษาดูงาน	3.95	.950	มาก
5.3.6. การฝึกปฏิบัติจริง	4.45	.510	มาก
5.3.7. การเรียนรู้จากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ	4.09	.610	มาก
รวม	4.03	.770	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าตัวแทนผู้ประกอบการ ร้านค้า มีความต้องการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นก็พบว่ามีความต้องการพัฒนาในระดับมากในทุกด้าน ในทุก ๆ ด้าน ยกเว้นด้านการสร้างตราสินค้าเท่านั้นที่มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมของตัวแทนผู้ประกอบการ ร้านค้า จำแนกตามประเด็นย่อย

6. การมีส่วนร่วมในชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
6.1. รับรู้ เข้าใจ และเต็มใจร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจัง	3.87	.815	มาก
6.2. ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว	2.91	.996	ปานกลาง

6.3. ได้ดำเนินการพัฒนาตามแผน สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้จริง	3.91	.848	มาก
6.4. มีอิสรภาพในการตัดสินใจ การดำเนินการต่างๆ	3.43	.896	ปานกลาง
6.5. ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ ในเรื่องงบประมาณเทคโนโลยี	2.91	.949	ปานกลาง
6.6. ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาทางด้านวัสดุและทางด้านจิตใจ อย่างเท่าเทียม	3.09	.793	ปานกลาง
6.7. ได้ร่วมประเมินความสำเร็จหรือผลจากการพัฒนา เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขต่อไป	3.30	.765	ปานกลาง
6.8. ได้ร่วมการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมนี้แก่ผู้อื่น	3.61	.941	มาก
รวม	3.38	.875	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่าตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมในพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การมีส่วนร่วมในด้านการรับรู้ การดำเนินการตามแผนและการอนุรักษ์เท่านั้นที่อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นอื่น ๆ นั้น มีส่วนร่วมในระดับปานกลางและด้านการวางแผนนั้นมีส่วนร่วมในระดับน้อย

ทั้งนี้ยังสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจาก ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ว่า ผู้นำชุมชนและหน่วยงานมีความพร้อมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและเห็นว่าการยกระดับศักยภาพของบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญ และยังเห็นว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นมีความพร้อมและชุมชนมีพื้นฐานในด้านการจัดการอยู่บ้างแล้ว แต่ปัญหาหลักของชุมชนคือการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชน ยังมีไม่มากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพราะเล็งเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดการจ้างงานและรายได้ และหากชุมชนร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งก็อาจนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

วิจารณ์

ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุกว่า 51 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีการศึกษาในระดับประถม และอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลากว่า 51 ปีขึ้นไป สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการที่ระบุว่าประชากรส่วนใหญ่ถือกำเนิดในหมู่บ้านนี้และไม่มีการย้ายถิ่นฐานและด้วยในอดีตการศึกษายังไม่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพมากนัก ดังนั้นจากสภาพสังคม ความเป็นอยู่และสภาพเศรษฐกิจในอดีตทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถม และด้วยระดับความรู้ดังกล่าว ประชากรส่วนใหญ่จึงต้องทำอาชีพรับจ้าง โดยทำเครื่องปั้นดินเผาทั้งในและนอกหมู่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าหากทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านของตนเองจะมีรายได้น้อยกว่า ชุมชนจึงไปรับจ้างทำงานกับผู้ประกอบการที่เป็นอุตสาหกรรมรายย่อย โดยมีรายได้เฉลี่ย 6,000 บาทต่อเดือน

สำหรับตัวแทนผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากประชากรเกือบทุกคนมีภูมิความรู้และมีสภาพแวดล้อมคลุกคลีกับเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่กำเนิด จึงมีต้นทุนทางภูมิปัญญาในด้านนี้ อย่างไรก็ตามแม้จะอยู่ในฐานะผู้ประกอบการแต่ก็มีรายได้เฉลี่ย ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน เนื่องจากสินค้าของผู้ประกอบการเกือบทุกรายนั้นไม่มีความแตกต่างกัน ด้วยผลิตภัณฑ์ไม่มีจุดเด่นเป็นของตัวเอง และไม่มีตราที่ยี่ห้อ ผู้ประกอบการจึงจำต้องแข่งขันกันในด้านราคาทำให้ไม่เกิดรายได้มากเท่าที่ควร

ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการพัฒนาด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์และต้องการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก แต่ในด้านอื่น ๆ นั้นมีความต้องการในระดับปานกลาง ในขณะที่ตัวแทนจากสถานประกอบการมีความต้องการในระดับมากในแทบทุกด้าน ทั้งนี้เพราะการตลาดและการขายเป็นสิ่งที่สำคัญอันนำมาซึ่งรายได้ให้แก่ชุมชน และที่ผ่านมายังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้ความรู้ด้านนี้อย่างจริงจัง ชุมชนจึงมีความต้องการพัฒนาในเรื่องการตลาดและการขายเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐิณี ทิมทอง (2543) ว่าด้วยกลยุทธ์การขายสินค้าที่ระลึกว่า หากไม่มีกลยุทธ์ในการขายจะประสบผลสำเร็จน้อย สถานะของชุมชนในปัจจุบันที่เป็นเพียงเส้นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นเท่านั้น แต่ยังไม่มีความหมายทางการตลาด (MARKET POSITION) ในด้านการท่องเที่ยวแต่อย่างใด และจากการสังเกตยังพบว่าชุมชนขาดการรวมกลุ่มและขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และผู้นำชุมชนไม่ได้เข้ามามีบทบาทมากเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะที่ผ่านมา แผน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ มิได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของคนในชุมชน หากแต่ถูกกำหนดจากหน่วยงานภายนอก ดังนั้น ทุกกิจกรรมจึงเสมือนถูกกำหนดหรือถูกสั่งให้ทำโดยคนนอก ชุมชนจึงค่อนข้างเฉื่อยชาและไม่รู้สึกว่าจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เท่าที่ควร ในขณะที่หลักการท่องเที่ยวชุมชน(สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน,2553) ระบุว่าองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ (อ้างแล้วในสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,2549,) ที่ระบุว่าในการพัฒนาบุคลากรควรอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐาน ดังนั้นชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

สรุปผลและเสนอแนะ

สรุปผล

ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนและผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่กำเนิด ประชากรที่มีได้เป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้เฉลี่ย 6,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขายของที่ระลึกมีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน และใช้ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจไม่เกิน 1 ปี ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์และต้องการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก ในขณะที่มีความต้องการพัฒนาในด้านอื่นในระดับปานกลางในขณะที่ผู้ประกอบการ มีความต้องการพัฒนาทุกด้านทั้งด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ และด้านบุคลากรในระดับมากเท่า ๆ กัน แต่ต้องการพัฒนาตราที่ยี่ห้อในระดับปานกลาง

ในส่วนของระดับการมีส่วนร่วมพบว่าประชากรในภาคครัวเรือนมีส่วนร่วมเกือบทุกด้านในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในระดับน้อยในด้าน การวางแผน แต่มีส่วนร่วมในระดับมากในด้านการรับรู้ ร่วมมือพัฒนา ร่วมดำเนินการตามแผน และมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในด้านการตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1. ชุมชนสามารถขอรับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนรับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชนอำเภอ เพื่อเสนอบรรจุในแผนงบประมาณและขอรับบริการวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนตามความต้องการได้แก่ ความต้องการพัฒนาในด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์และพัฒนาศักยภาพบุคคลากรเป็นต้น
2. ในด้านการมีส่วนร่วมภายในชุมชน โดยรวมยังอยู่ระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ชุมชนทั้งภาคครัวเรือนและผู้ประกอบการได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งนี้โดยอาจมีมาตรการ วิจัยเชิงรุกและเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง.2537 การพัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนาจัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 10 ตุลาคม 2537
- ณัฐฐิณี ทิมทอง.2543.กลยุทธ์การขายสินค้าที่ระลึก กรณีศึกษา:สินค้าที่ระลึกประเภทงานศิลปหัตถกรรม บริเวณลานศิลปหัตถกรรมในท่าบวาร์จังหวัดเชียงใหม่.รายงานการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (ไม่ระบุวัน เดือน ปีที่เผยแพร่).
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.2553 การท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นจาก <http://www.cbt-i.org/travel.php> . เมื่อ วันที่ 2 กรกฎาคม 2553
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.2549 โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10(พศ.2550-2554)